

Oponentský posudek bakalářské práce Miroslava Olšáka *Média filmu, film médiím. Narativní film a jeho předloha na příkladu Draculy Brama Stokera a jeho filmového zpracování*

Vedoucí práce: PhDr. Václav Hájek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Taťána Petříčková, Ph.D.

Autor si vybral velmi inspirativní a lákavé téma práce, co do hlavní linie i co do příkladu, na kterém chce toto téma předvést a prozkoumat. Práce si klade za cíl odpovědět na výzkumné otázky založené na srovnání naratologických postupů Murnauova filmu *Nosferatu. Eine Symphonie des Grauens* a Stokerovy knihy *Dracula* a rozvinout základní teorie médií. Od strany čtrnáct po stranu padesát se však jedná převážně o referování o postavách a obsahu knihy po kapitolách a obsahu filmu po scénách. V úvodu nicméně poznamenává, že měl původně v úmyslu věnovat se více filmovým adaptacím, ale práce by pak byla příliš dlouhá.

Na s. 8 se dozvídáme, že cit. „chce-li někdo srovnávat film a jeho literární předlohu, měl by si uvědomit, že se jedná o dvě různá média.“ Následuje stránku dlouhé banální vysvětlení, že film, na rozdíl od knihy, by neměl přesáhnout čtyři hodiny a delší filmy se dají řešit tím, že se v kinech dělají uprostřed přestávky. Druhý rozdíl spatřuje autor v tom, že kniha postrádá ikoničnost (s odkazem na Chatmana), a poukazuje na to, že se stává, že jsou ti, co četli literární předlohu, často nespokojení s filmovým ztvárněním.

s. 10-11. Autor zmiňuje i roli hudby ve filmu. Cit. „Hudba vykresluje atmosféru filmu, vyplňuje dobu mezi dvěma scénami či popisuje charakter postav.“ V poznámce pod čarou má mnohem zajímavější odkaz na Monaca, který by stál za rozvedení, ovšem jen v citaci a s takto pochopenou úlohou hudby ve filmu značně nesouvisející.

s. 13. Autor si klade výzkumné otázky a stanovuje si hypotézu, že cit. „(...) vzhledem k rozsahu více než tří set šedesáti stran Stokerovy knihy a pouhé devadesátiminutové metráži Murnauova filmu se domníváme, že Murnau musí zákonitě ve svém filmu vynechat některé dějové linie a výsledné sdělení jeho filmu se bude zásadním způsobem lišit od sdělení Stokerovy předlohy.“ Hypotézu považují za téměř zbytečnou, navíc sama v sobě již zahrnuje předpoklad svého potvrzení. Pokud tedy absurdně srovnáváme na základě délky, můžeme uvést, že film má délku několik kilometrů, a že kniha může být přečtena průměrným čtenářem takřka v délce promítání filmu.

s. 14. Je nutné autora upozornit na to, že pro půl stránky životopisu je citace nevhodně zvolená forma. (totéž s. 44 – životopis Murnaua)

s. 22. Definice upíra je přinejmenším odbytá, nezamýšlí se nad tím, co vše upír symbolizuje, na jakou tradici horor navazuje, proč je upír tak působivá postava atd. cit. „Hrabě Dracula je

po staletí žijící upír, který se živí lidskou krví. Dracula tedy není člověk, je to nadpřirozená bytost, čímž se také zásadně liší od ostatních postav (...) důvod, proč popsal Stoker vzhled hraběte Draculy téměř detailním způsobem (...), spočívá v tom, že čtenáři nedělá problém si představit doktora (...), ale s představou po staletí žijícího upíra už si ví rady méně. “ Skutečně tomu tak je? Upír není přece fantazijní nelidské monstrum, právě Draculův lidský vzhled je tím, co ve známém otevírá neznámé a nebezpečné možnosti.

s. 15-16. Cit. „teorii postav se zabývá celá řada učenců. Například Aristoteles se domnívá, že umělci napodobují činné lidi (...) Stoker (...) by rozhodně nesouhlasil s Aristotelovým názorem, že povaha postav není pro úspěšnou tragédii podstatná.“ Zde se chci zeptat, proč si to autor myslí, dále, četl-li *Poetiku*, na kterou odkazuje, a konečně proč srovnává tragédii s epistolárním románem?

s. 19 (pozn. 34), dále s. 51 nahoře. Cit. „Vypravěčem knihy Dracula jsou samotné postavy tohoto románu. Jednotlivé příběhy vypráví lidé, kteří se jich přímo účastní, a to prostřednictvím svých deníků.“ Jsou vypravěči příběhu pouze hlavní postavy, postavy, které se přímo účastní...? Má kniha jednoho nebo více vypravěčů?

s. 22, 25 (pozn. 43), s. 58. Jedná-li se o román v dopisech, jak rozliší autor hlavní a vedlejší postavy? A zejména proč mezi ně řadí Renfielda (cit. „jediná plastická postava celé knihy, (...) u kterého je tato vlastnost dána do jisté míry tím, že je blázen“) a Lucy, když je podle něj Stoker popsal nejvýrazněji? Je nutno připomenout, že Forsterova teorie postav není takto triviálně postavena. Autor tvrdí, že plochá postava je předvídatelná a vybavená jedním rysem (u Forstera jde ovšem o postavu, která má předobraz v určité letoře). Proč však ale potom označuje postavu za plochou, protože v románě není detailně popsána?

s. 46. Cit. „Murnauův film začíná slovy vypravěče (...) v tom můžeme vidět jednak snahu o věrnost epistolární formě Stokerovy knihy a také klasickou formu němého filmu, ve kterém stane-li se něco v záběru, je to vysvětleno pomocí titulků na černém pozadí.“(s. 46) Je uzavření celého filmu do rámce kroniky skutečně totéž co titulky a vysvětlují titulky vždy a pouze to, co se stane v záběru?

s. 51. Zapřičiňuje podle Stokerova románu jednorázové vysátí krve, např. z prstu, to, že se člověk stane upírem? Popírá opravdu Murnau Stokerovu teorii o upírech, jak tvrdí autor?

s. 53. Autor si klade otázku, proč si Murnau přimyslel mor. Odpovídá: „Pravděpodobně proto, aby byli ti hrdinové jeho filmu, kteří vědí, že zlo šířící se městem pochází od transylvánského hraběte, nuceni se ho zbavit.“ Možná by tu mor mohl být chápán i jako kulturní metafora velmi přesně zobrazující nebezpečí, které s sebou přináší upír.

s. 54. Cit. „Vyobrazit Orlocka s vlastnostmi románového Draculy se Murnauovi jednoznačně nepodařilo. (...) je nechtěnou parodií sebe sama. Místo, aby budil hrůzu, je ho divákovi spíše líto (...) u Orlocka si divák dokáže těžko představit, že by se třeba rozčílil.“ A chybí mu Draculovy košaté věty (v němém filmu?). Autor se bohužel zcela mýlí s filmem jako autonomním médiem a s jeho expresionistickým kontextem, o němž se přitom na jiném místě zmiňuje. Nemůže u Murnaua očekávat psychologickou propracovanost postav včetně košaté mluvy, když je zjevné, že mu jde zejména o výraz (a v tom je Max Schreck neopakovatelný), tedy o něco, co je zde nadřazeno obsahu. Film Nosferatu je esteticky zcela autonomní adaptací s novými motivistickými liniemi a s nesčíslnými aluzemi na výtvarná díla (např. K. D. Friedricha), kdy obrazu Orlocka odpovídá i způsob jeho poražení (podlehne své iracionální žádostivosti a neuteče úsvitu), zatímco Stokerův Dracula je udolán sítmi informací a moderním světem železnic a telegrafu.

s. 59. Pokud autor píše o cit. „výlučné linearitě děje“ Murnauova filmu, je třeba se ptát, jestli tomu odpovídá i střih. Murnauův film je výrazný právě tím, že střih není veden očekávanou logikou a je spojen spíše jakousi spřízněností jednotlivých obrazů.

s. 60. Celá práce je uzavřena naprosto nepochopitelnou úvahou, že děj Stokerovy knihy je cyklický (stejně jako Eliadeho cyklický sakrální čas archaických společností – cit. „čtenář se dostává do určitého bodu, kde příběh končí, aby se posunul do času o dva měsíce před tím, a příběh se tak začal znovu odvíjet z pohledu jiné postavy“) a děj filmu je oproti tomu lineární (stejně jako Eliadeho lineární profánní čas archaických společností).

Musím bohužel konstatovat, že autorovi se nepodařilo rozvinout zajímavá východiska netriviálním způsobem a výsledkem je předně zdouhavé referování obsahů a dále kupení banálních tezí a z nich ne vždy vyplývajících závěrů, které nejsou ani tak chybné, jako spíš vyvolávají otázku, k čemu vlastně byly vyřčeny. V obecné rovině jsou tyto učebnicové teze udržitelné, ovšem autor s nimi nijak dál konkrétně nepracuje. Autor dosti kriticky hodnotí Murnauův film za to, že je jiný než předloha, jeho srovnání má tedy svou míru v otrockém přepsání knihy do filmu (jaký to má navíc smysl vzhledem k tomu, že Murnau nedostal práva k adaptaci a musel s H. Galeenem oslabit závislost na předloze?) a neuznává tak autonomii filmového média a zejména pak tohoto filmového skvostu, který předurčil veškeré další adaptace. Práci i přesto doporučuji k obhajobě, aby měl autor možnost, znovu promyslet některé své úvahy, a navrhuji hodnocení dobře.

Hodnocení bakalářské práce: dobře.

Mgr. Taťána Petříčková, Ph.D.

V Praze 8.9.2010